

FUNKČNÍ STYLY, SLOHOVÉ POSTUPY A ÚTVARY

funkční styly (způsoby vyjadřování) se dělí podle:

- funkce, kterou plní
- účelu, za kterým jsou zpracovány

slohový útvar – určitý konkrétní, vyhraněný typ jazykového projevu

- uspořádán podle určitých pravidel, má své charakteristické rysy
- jednotlivé slohové útvary se liší slohovými postupy, formou zpracování (písemná x ústní), podle počtu mluvčích (monolog x dialog)

Prostě sdělovací funkční styl

- funkce je prostě sdělná - dorozumět se
- je to styl běžné komunikace
- projevy mají jednoduchou větnou stavbu

slohové útvary: zpráva, upozornění, rozmluva, vyprávění, jednoduchý popis

Odborný styl

- funkce je odborně sdělná
- neuplatňuje se citovost
- poskytuje hlubší odborné poučení
- požadavky: věcná správnost, objektivnost, úplnost, přesnost, přehlednost
- často se vyskytují termíny, jejich vysvětlení, citace z jiné literatury
- důkladná připravenost

dle míry odbornosti:

1. styl vědecký (teoretický) – výsledky vědeckého výzkumu, přesné poučení
2. prakticky odborný (administrativní) – používá se v úřední a obchodní oblasti
3. popularizační – zjednodušený, pro laiky, termíny jsou vysvětleny

Administrativní styl (též úřední nebo jednací)

- funkce je hospodářsko-správní
- převažuje písemná forma
- neutrální výrazy, bez emocí
- ustálená forma – urychlení komunikace, texty jsou jednoduché, rychle se zpracovávají
- objevují se klišé, fráze
- nejčastěji formou předtištěného formuláře
- přesnost, jednoznačnost, úplnost, pravdivost údajů
- osoba autora ustupuje do pozadí

slohové útvary: žádost, úřední dopis, životopis, posudek, formulář, poukázka, protokol, smlouva, objednávka

Publicistický styl (též žurnalistický nebo novinářský)

- styl hromadných sdělovacích prostředků (novin, rozhlasu, televize)
- cílem je informovat o aktuálních věcech, zapůsobit na adresáta, přesvědčit ho o něčem
- požadavky: všeobecná přístupnost, srozumitelnost
- pravdivost a přesvědčivost
- aktuálnost

- poutavost a zajímavost v obsahu i ve formě

slohové útvary: zpráva, oznámení, inzerát, komentář, článek, recenze, nekrolog, úvodník, fejeton, interview

Umělecký styl

- především estetická funkce = vyvolání citového prožitku
- působí na rozum, na city a fantazii čtenáře – rozšiřování obzorů, poznání světa, pobavení, vžití se do osudů
- subjektivita autora
- umělecká literatura = beletrie = krásná literatura (poezie, próza, drama)
- využití všech forem národního jazyka
- jazyku se věnuje velká pozornost – poezie je navíc obohacena o zvukovou stránku

Slohové útvary jednotlivých funkčních stylů, slohové postupy

slohový postup = způsob podání a zpracování určitého tématu (např. řazení a rozvádění jednotlivých podtémat, výběr jazykových prostředků). Pro zpracování téhož tématu lze volit různé slohové postupy. V konkrétních projevech se mohou střídát nebo prolínat různé slohové postupy (např. v odborném textu se střídá postup popisný, výkladový a vyprávěcí).

Postupy dělíme na:

informační – je nejjednodušší, podává nám fakta ve věcných souvislostech (místo, čas)

vyprávěcí – vypráví nám nějaký děj, událost nebo příběh. Snaha o zajímavost, upoutat čtenáře, napětí, pestrost. Pracuje se zde s dějovými prvky (zachování sledu událostí nebo retrospektiva, rámec atd.)

popisný – popisujeme buď vnější znaky nějakého objektu, nebo pracovní postup nějakého děje. Důležitá je volba pořadí při popisu jednotlivých částí (začínáme nejdůležitějším, postupujeme k jednotlivostem).

výkladový – tímto postupem vysvětlujeme podstatu jevu, nejenom jeho vnější znaky, ale i vnitřní. Naznačujeme mezi nimi souvislosti a příčinné jevy.

úvahový – vyjadřujeme vlastní názory na problém, využíváme srovnání, hodnocení. Snažíme se z daných faktů vyvodit logické závěry, které mohou být ovlivněny našimi city a postoji. V odborných tématech využíváme výkladových postupů, v uměleckých naopak vyprávěcích.